

Väinö Tanner ja Vihdin luonto.

Tausta:

Olemme tässä seminaarissa kuulleet ansiokkaat selostukset Isäni Väinö Tannerin julkisesta toiminnasta maamme poliittisissa ja taloudellisissa puitteissa. Ne olivat kenttiä, joihin me lapset yleensä tutustuimme niinkuin muutkin aikanaan lehdistä ja myöhemmin kirjoista sekä nyt mm. tämän seminaarin annista. Niitä asioita ei juuri tuotu perheen piiriin. Totesimme vain, että hän vietti suuren osan kotona oloajastaan työpöytänsä, kirjoituskoneen tai silloisen parlografiksi kutsutun sanelimen ääressä.

Siksi keskityinkin omassa seminaariosuudessani Isäni suhteeseen Vihdin luontoon ja samalla muihin perhe- ja sisäpiirin asioihin.

Meille lapsille hän oli lähinnä perheen isä, joka hoiti perheen talouden ja varmisti koulutuksemme. Perheen jokapäiväisestä toiminnasta iloista ja huolista vastasi pääasiassa Äitimme.

Mikä toi Väinö Tannerin kaupunkilaispojan Vihtiin? Olen siitä muodostanut oman mielikuvani. Isäni liikkui mielellään luonnossa kesällä jalkaisin ja talvella hiihtäen. Hän kertoi jo opiskeluaikoinaan usein retkeilleensä Etelä-Vihdin metsissä ja ihailleensa alueen luontoa. Äitini oli maalaistalon tytär Tyrvännöstä Vanajaveden rannalta. Hänen isänsä oli osittain kalastaja toimeentuloltaan. Äitini jopa sanoo, että Vanajaveden kuhilla hänen kemian ja luonnontieteen koulutuksensa käynnistettiin. Molemmilla vanhemmillani oli vetoa luontoon.

Vihtiin.

Meillä vanhemmilla lapsilla on vielä jonkinlainen mielikuva kesäasunto-maatila yhdistelmästä silloisesta Lillhemtan tilasta "Grankullassa", nykyisessä Kauniaisissa. Maataloutta, karjaa, jonkin verran metsääkin.

V. 1924 tilanne muuttui. Lillhemta myytiin ja tilalle Isäni osti Sorkin tilan Vihdistä.

Sorkin ja siihen liitetyn Isotalon omistusta voidaan seurata 1500 luvulta asti.

Sorkin osalta käytettävissä oleva vanha omistajalista alkaa v.1540 Niilo Mikonpojasta ja päättyy Karl Anders Mikonpoika Oliniin ja hänen puolisoonsa Mandaan. Heidän jälkeensä on omistajiksi merkitty 1893 - 1924 Söörnäisten Saha OY ja Hyvinkään Tehtaat OY. Näiltä omistus siirtyi kaupalla isälleni Väinö Tannerille.

Ollilan kylää kuvataan v. 1627 tehdyssä n.s. "inventaarissa" seuraavasti:

"Pellot jotenkin hyvät, jossain määrin kaskimaata, kahden talon kylä, niityt huonoja, alavia ja sammaleisia, jossain määrin tuohi- niini- ja tukkimetsää; Humalatarha kotitarpeeksi, kalastetaan kylän alla olevassa järvessä; oli mylly."

Historian jäljet näkyvät. Salmijärven Kirvesniemessä on sahan perustukset ja rantamatalassa jäterimoja, järven pohjassa on uppotukkeja. Toinen saha oli ollut Pyyslammella. Metsä oli heikossa kunnossa, kun saha oli tarvinnut tukkeja ja Hyvinkään Tehtaat polttopuuta. Mylly oli vielä 20 luvulla tallessa Lummukan purolla. Puron yläjuoksulla on vieläkin nähtävissä kivipato, jolla varastoitii käyttövoimaksi vettä lampeen. Padon lähellä kiipesivät humalat lepän runkoihin.

Koko tilan pinta-ala oli n. 1200 ha. josta viljeltyä n. 50 ha. Pää- ja talousrakennukset olivat vanhoja.

Sorkin alkuvaiheet.

Isäni tarttui tehokkaasti metsätalouteen. Metsä oli loppuunhakattua. Se oli saatava tuottavaan kuntoon. Teetettiin sinä aikana vielä harvinainen metsäsuunnitelma. Istutuksilla, kylvöillä ja harvennushakkuilla lähdettiin aikaa, vaivaa ja kustannuksia vaativalle metsänparannustielle. Kasvuolosuhteita parannettiin ojittamalla ja kuivaamalla soita ja veden vaivaamia metsäalueita. Joidenkin Sorkin metsän järvien ja lampien ympärillä oli laajahkoja kosteita alueita. Niiden metsittymistä tehostettiin laskemalla jonkin verran veden pintaa. Tällä kaikella saatiin aikaan se, että metsä, jossa oli keskimäärin puuta n. 50 m³ hehtaarilla saatiin kasvamaan n 115 m³ :iin hehtaarilla. Metsä tuotti aluksi pääasiassa polttopuuta, mutta vähitellen myöskin arvokkaampaa tukkipuuta. Lisäksi päästiin jo hyvään alkuun metsäkuvioiden ikäjakauman tasauksessa tehdyn metsäsuunnitelman mukaisesti.

Koti, puutarha ja osittain myös maanviljely kuuluivat Äitini velvollisuuksiin ja harrastuksiin. Päärakennuksen portaille asti ulottuvan pellon lähiosat muutettiin puutarhaksi. Pieni kotitarvekasvihuonekin rakennettiin. Omenapuita ja marjapensaita istutettiin. Tyrvännön kodin perintönä hän myös hoiti verkoilla kalastuksen.

Meille lapsille Sorkki oli tietysti suuri elämys. Paljon luontoa ympärillä. Laaja metsä, jolla oli useita eri kokoisia ja laatuksia järviä. Kotijärven ranta kalastusmahdollisuuksineen. Uimaan oppiminen. Jännittävä vanha päärakennus, jossa oli iso tupa valtavine uunirakennelmineen, jossa oli jopa ns. uunin pankko.

Katossa olivat vanhan ajan orret. Alakerrassa lisäksi muutama kamari. Yläkertaan johtivat kapeat portaat. Siellä oli kaksi suurta huonetta joiden molemmin puolin olivat pitkät matalat komerot, joita Isoisäni kutsui skrubeiksi. Mistä lie sekin nimi kotoisin. Me lapset vietimme Sorkissa koulun kesä- ja joululomat, kunnes työharjoittelu vei osansa lomista.

Isäni tarkoituksena oli korjata ja laajentaa vanhaa päärakennusta, mutta sen kunnan todettiin lähemmässä tarkastelussa olevan huonon ja niin se purettiin ja tilalle rakennettiin nykyinen laajempi rakennus.

Metsän kunnostus.

Isäni vietti vuosilomansa, joka yleensä oli heinäkuun puolivälistä elokuun puoliväliin, Sorkissa. Useiden päivien ohjelmaan kuului metsäkiertäminen, johon me lapset osallistuimme. Käytiin katsomassa istutuksia, hakkuita, metsäojituksia ja muita metsätalouden kohteita. Erikoisen kiinnostavaa oli seurata muutaman pienen suolammen pinnan laskua. Laskuoja oli kaivettu melkein rantaan asti. Puuttui vain viimeiset lapion pistot. Niiden avulla vedet päästettiin valloilleen ja lammen pinta laski sen verran, että vuosien mittaan saattoi todeta, kuinka hyvin metsä kasvoi aikaisemmin veden vaivaamilla hehtaareilla.

Talon lähimetsiin kohdistettiin erikoista huomiota. Perustettiin nk. katajakomppania kylän pojista omat pojat mukaan lukien. Komppania palkattiin raivaamaan vesakoita ja risukkoja. Tällä oli pyrkimyksenä muuttaa lähimäet jonkin verran puistomaisiksi.

Metsätalouden työt olivat toisenlaisia kuin nykyisin. Työt tehtiin pokasahalla, kirveellä ja justeerilla. Halot ja tukit ajettiin metsästä talvella hevoskyydillä ensin metsästä kylälle ja siitä edelleen Salmijärven jäätä ja ns. Salmen letkua noudattelevaa talvitietä Otalammen asemalle. Hakkuu- ja ajopalkat maksettiin käteisellä. Jouduin jonkun kerran tuomaan palkkarahojani. Se merkitsi junamatkaa Helsinki Hyvinkää Otalampi ja hevoskyytiä asemalta Sorkkiin ja paluuta samaa tietä. Erikoisin tapaus sattui kerran, kun Isäni oli autolla tulossa maalle palkkarahat mukanaan. Matkalla Klaukkalan kohdalla kuului outo kahaus, liekö rapaa roiskunut auton pohjaan arveltiin. Perille tultaessa laukku, jossa mm. palkkarahat olivat, oli kadonnut. Helpotukseksi koitui puhelinsoitto. Laukku oli löytynyt maantien ojaan. Silloisissa autoissa oli kunnan astinlauta. Laukku oli unohtunut sille ja pysynyt mukana Helsingistä Klaukkalaan asti.

Metsästys.

Metsästykseseen olisi Sorkissa ollut hyvät mahdollisuudet ja aiheetkin. Liian suuri hirvikanta oli vaaraksi metsätaimistoille ja rusakkojänis pihan omenapuille. Isäni ei itse osallistunut metsästykseseen, mutta hankki kylläkin meille pojille haulikot ja suosi hirven ja jäniksen metsästystä. Hänen mielestään Suomen pahin petoeläin oli jänis. Puutarhassa jänikset tuhosivat tarpeeksi monta omenapuuta. Mieleeni on jäänyt tapaus, jolloin olimme joukolla lähdössä metsähihdolle. Kylän koirat ajoivat järven yli rusakon suoraan joukkoomme. Suksisauvan heitolle Isäni onnistui kaatamaan rusakon.

Lomat, työt, perhe.

Isäni lomat eivät tietenkään sujuneet rauhallisesti. Työvelvollisuudet painoivat lomallakin. Tilattua puhelua pääkaupunkiin saattoi kuitenkin joutua odottamaan kauankin. Kuuluvuuskin saattoi olla heikko. Usein tuli Elannon tai valtioneuvoston auto hakemaan häntä johonkin tapaamiseen. Varsinkin Elannon vanhan Mercedes auton tulo kuuli jo etukäteen, kun se nousi järven toisella puolella ollutta jyrkkää Harjanmäkeä ylös. Me lapset pääsimme usein mukaan saattamaan lähtöä. Tapana oli että meidät yksi kerrallaan pistettiin avaamaan tiellä ollut veräjä ja jätettiin sulkemaan veräjä ja kävelemään takaisin kotiin.

Maatalous.

Maanviljelys sujui senaikaiseen malliin. Pelloista melkoinen osa oli lehmien ja hevosten takia heinällä ja laitumena. Heinä niitettiin hevosvetoisella niittokoneella, vilja viikatteella, myöhemmin jopa niittokoneella. Kuivatus seipäillä tai lyhteillä. Viljan loppukuivatus tapahtui tarvittaessa riihen lämmössä. Puintia varten oli riihen katoksessa voimanlähteenä hevoskierto, myöhemmin höyrykone puulla lämmitettävine pannuineen tai petroolikäyttöinen polttomoottori.

Sähkön saanti taloon oli suuri edistysaskel. Maatalous sai hyvän voimanlähteen ja kotitalous pääsi eroon palon vaaraa aiheuttavista kynttilöistä tai savuttamaan pyrkivistä öljylampuista.

Tällaisissa merkeissä päädyttiin 30 luvun loppupuolelle. Tilan metsätalous ja metsäluonto oli saatettu kohtuullisen hyvään tilaan. Isäni ja Sorkin metsät saivat kunniamaininnan Keskusmetsälautakunta Tapiolta hyvästä hoidosta. Maataloudessakin oli uudistuksia tapahtunut. Maatilan tulevaisuus näytti vakaalta ja tulokselliselta.

Vaaran ajat.

Tulevaisuus toi kuitenkin muuta tullessaan. Tulivat sotavuodet seurauksineen.

Syksystä 1938 alkaen olivat käsitteet Isäni ja Vihdin luonto minulle henkilökohtaisesti vieraampia. Asevelvollisuus Viipurissa, molemmat sodat, työ Imatralla, Oulussa ja Naantalissa antoivat etäisyyttä. Yhteydet olivat pääasiassa lomakäyntejä.

Talvisodan ajalta on minulle jäänyt elävästi mieleen muutamia tapahtumia, joissa tunsin olevani tavallaan suurien tapahtumien "siivellä".

Syksyllä 1939 tiesivät lehdet kertoa, että Paasikivi ja Isäni ovat menossa Moskovaan neuvotteluihin. Monien muiden ohella menin Viipurin asemalle ja tapasin heidät asemaravintolasta teetä juomasta. Molemmat olivat hyvin luottavaisia ja uskoivat oikealla asialla menestyvänsä neuvotteluissa.

Myöhemmin ilmasta pudotetuista Kuusisen Hallituksen Sanomista saattoi todeta, että vastapuoli piti Isääni pahimpana kantona pyrkimyksilleen Suomen suhteen.

Kauniina maaliskuun päivänä siirtymistä suorittaessamme ihmettelimme, miksi jyty Viipurin lahdella oli hiljentynyt. Perille tullessa oli talossa radio auki, eikä sitä ollenkaan häiritty. Sain kutsun "Tule kuuntelemaan, Isäsi puhuu." Isäni joutui radiossa kertomaan raskaat välirauhan ehdot.

Alkoi vaikea ja vaarallinen välirauhan aika. Ymmärrettävistä syistä Isäni ei voinut olla poliittisessa elämässä näkyvällä paikalla.

Jatkosota alkoi. Äitini kertoi Isäni kysyneen hänen mielipidettään. "Kysyvät minua hallitukseen. Siitä voi olla huonoja henkilökohtaisia seurauksia." Vastauksena oli: "Miksi sitä minulta kysyt? Tiedänhän minä, että jos Sinua tarvitaan, niin joka tapauksessa lähdet mukaan."

Sorkkia jaetaan.

Tästä mukaan lähdöstä oli melko välitön seuraus. Isäni yksinään omistamasta Sorkin tilasta jaettiin meille lapsille kullekin metsäalue ja päätilasta muodostettiin osakeyhtiö, jossa hänellä oli yksi kolmesta osakkeesta. Sodan seurauksena mahdollisesti olevaa omaisuuden takavarikointivaaraa pienennettiin.

Sodat päättyivät aikanaan. Sorkin osalle tuli tietenkin maanluovutus maansa menettäneelle siirtoväelle. Pelloista pääosa ja niihin liittyvä kotitarvemetsä jouduttiin luovuttamaan. Omaisuuden takavarikointia kylläkin myös jotkut piirit vaativat, mutta siltä kuitenkin vältyttiin.

Jaetulla Sorkin tilalla jatkettiin metsä- ja maataloutta mahdollisimman tehokkaasti. Molempien tuotteista oli maassa pula.

Hiljaiset vuodet.

Isäni osalle tulivat ns. hiljaiset vuodet. Maatilan hoito jäi Äitini harteille. Sen lisäksi hän joutui hoitamaan nuorempien lasten koulutuksen kustannukset. Maatilan tuotto oli tarpeeseen.

Työt jatkuvat.

Vapauduttuaan Isäni otti jälleen tilan hoidon käsiinsä. Jopa hiukan moitti Äitiäni liiallisista metsäluontoa pilaavista hakkuista, mutta myönsi pakkotilanteen. Metsää hoidettiin entisellä huolella. Metsäteitä rakennettiin puun autokuljetuksen mahdollistamiseksi. Ojituksia tehtiin. Veden vaivaamia alueita kuivattiin. Metsätaloussuunnitelman mukaiset harvennukset, raivaukset, hakkuut, istutukset ja kylvöt suoritettiin. Maataloutta koneellistettiin.

Julkisten tehtävien niin salliessa Isäni varsinkin kesäisin vietti yhä enemmän aikaansa Vihdissä Sorkin tilalla. Metsäkävelyllä olivat usein lasten asemasta lastenlapset. Metsäluonto oli edelleenkin hänelle rakas.

Viimeiset vuodet.

Vuodet tekivät kuitenkin tehtävänsä. Isälleni oli kova pettymys, kun totesi, että ei enää pystynyt metsäkävelyihin. Joutui tyytymään pihapiiriin ja sisätiloihin. Minulle on erikoisesti jäänyt mieleen eräs syysilta v.1965, jolloin olin Sorkissa käymässä. Isäni istui tuolissaan ja katseli ulos ja lausui "Kunpa saisi viettää täällä vielä yhden kauniin kesän." Sitä ei hänelle kuitenkaan suotu.

Luonto tänään.

Olen mielessäni kuvitellut, mitä Isäni Väinö Tanner ajattelisi, jos jostain katselisi nykyistä menoa Suomessa, Vihdissä ja erikoisesti hänelle niin tärkeällä ja rakkaalla Sorkin alueella.

Hän usein lausui mielipiteenään "Jokaisella olkoon oikeus tulla uskollaan autuaaksi, kunhan ei sillä muita häiritse." Sopii nykyisille kettutyöille ja muille ekoterroristeille.

Sodan päätyttyä esitettiin kaikenlaisia uudistusvaatimuksia, joita perusteltiin poliittisilla realiteeteilla. Hän totesi silloin, että on myös taloudelliset realiteetit, joita ei voi rankaisutta loukata. Sopii nykyiselle suojeluinnolle.

Katsellessaan Sorkin aluetta, hän muistelee, kuinka hän tehtyjen metsätaloussuunnitelmien puitteissa saattoi metsän hyvään tuottavaan kuntoon.

Metsä alkoi jo tuottaa kohtuullista katetta sijoitukselleen, ja tulevaisuus näytti varmistetulta. Kartassa oli metsäkuviomerkinnot ja suunnitelmasta saattoi lukea toimenpiteitten laadun ja aikataulun. Nyt on karttaan ilmestynyt kaikenlaisia uusia merkintöjä. On Nuksio periaatepäätös, rantojen suojelu, yleiskaavasuojelu, toimenpidekielto ja kaiken kukkuraksi pääosa alueesta on jo merkattu valtion omistamaksi kansallispuistoksi.

Läheisellä kansallispuiston alueella tukitaan aikanaan kaivettuja ojia, kaadetaan kuivatuille soille kasvaneet puut. Entisöimällä mitätöidään aikaisempien sukupolvien työt. Tämäkö tulisi olemaan kohtalona hänenkin työnsä tuloksille?

Kun kaikki yllämainitut karttamerkinnot olivat aikansa olleet nähtävissä, ilmestyi sinne jonkinlaisena tuontitavarana rajausta Natura 2000, joka silikaattikallioiden, karhun, suden, pienten eläinten sekä erilaisten hyönteisten, sammalien ja kääpien voimalla kruunaa aikaisemmat rajoitukset.

Taitaisipa hän entisenä valtiovarain ministerinä yhtyä nykyisen kollegansa lehdistössä mainittuun käsitykseen, että "Uhrataan paljon varoja ja vaivaa torakan ja tupajumin suojelemiseksi."